

ՀՐԱՄԱՆ

ՄԱԿ-Ի ԴՐԱՍԵՆԻՅԱԿ Է ԻՒԹՆՈՒՄ

Ինչուս մեր բորբակին հաղորդեց առաջին գրծերի նախարարության առավական ծառայության դեկավար էլլի Մաքրուսանը, Երևան, դեկտեմբերի 4-ին Հայաստանի արքորդնաւարարի դաշտուակասար Արման Քիակոսյանն ընդունել է ՄԱԿ-Ի Երևանի ներկայացուցիչ և գրասեյակի տօնում որ Թեկմա Օկոն-Սուուրանյանին եւ գրասենյակի աշխատից Ֆարերիան Մաք-Քինոնին:

Օր. Թեկմա Օկոն-Սուուրանյան արքորդնաւարարի դաշտուակասարին է հանձնել իր հավատարմագիր ՄԱԿ-Ի պիտակոր բարուսար Բուռու Ղայի սուրագությանը: Գրասեյակի տօնում էլլի կարծիքն է նաև Հայաստանի նախարարի տակամակարդի բուրգական կազմակերպությունների ջանքերը՝ ՄԱԿ-Ի պահանջանական վերաբերյալ, ինչուս նաև իրանացնել Հայաստանի իշխանությունների և ՄԱԿ-Ի բարուսարության միջև կարող:

ଫୁଲାଇବ

Վեցես դաշ-
նակցական
մամուլում
հաճախ են եթեու Վ. Միքայելյա-
նի հոդվածներն արդի Դաշնակցու-
րյան դատավանուրյամբ: Պարզ
զգացվում է, որ նա դատասվում
է ընդունվել Հ. Հ. Դաշնակցու-
րյան շարժուրը: Նրա վեցին հոդ-
վածն «Ազատամարտ» ում (92, 39)
կոչվում է «Պատվիրված» համերգ
«Հայաստանից ճողորդածների կա-
տարմամբ»: Դարձյալ խիստ հայե-
լական է եւ ուղղված է «Ազգ» ում
տրված մի հարդարման դեմ, իեղի-
նակը հուր ու կրակ է քափում մի
հանրահավաքի (ԱՄՆ) մասնակից-
ների զլիսին, դարձյալ «դատավա-
նում» Դաշնակցուրյունը: Խակ ո՞վ
դեմք է դատավանի Դաշնակցու-
րյունը հետեւյալ հայելամբներից:
«Դաշնակցական սգրուները զյու-
ղեռում եւս գրավելով դատուներ,
ծծում էին աղքատ ժողովով արյու-
նը» (Ծ 11): «Եւ դաիիձ Հան Օ-
հանջանյանի կառավարուրյունը
դիմում է զյուղացիական մասսա-
ներին խարելու մի նոր քայլի»
(79): «Աշխատավար զյուղացիու-
րյան զգին ծան լուծ էին դա-
շնակցումկան հափետակուներն ու
բռնգրավուները: Դաշնակ քա-
լանշիները ոչ միայն ամրողու-
րյամբ դահլյանեցին...» (86):
«Դաշնակցական քանակի բռնու-
րյունները, բալան ու կանայակա-
նուրյունները մասսայական բռնուր
ն ունեցել Հայաստանի բոլոր ց-
շանեներում» (95): «Ուրեմ հետեւ-
անի բռնական օկուղացիայի և
դաշնակ ավանդուրիտական կոր-
ծանաւար խաղաքականուրյան, ամ-
բողջ Հայաստանում բռնկվեցին
համաճարակային հիվանդուրյուն-
ները, սովոր ու մահացուրյունը»
(103): «Դաշնակցուրյան արյունա-
լի պրատեստուրյունը Հայաստանում
եւեց եւկու եւ կես տարի» (110):
«Եր կրակոս ելույրում բուլենիկ
նուեսոր Ս. Արքերդյանն անողոք
մնադատուրյան է ներարկում դա-
շնակների եւ մեծեւիկների ուրա-
գործ խաղաքականուրյունը եւ մա-
սաներին կոչ է անում համախմբ-
վել կոնժոնիտական դարշիայի
ուրիշը, ուժեղացնելով դայխար տվե-
տական կարգերի հաստածան հա-
նար» (117): «Միակ ելքը տեսուն եւ
դաշնակցական ատելի լիի տարա-
նան ու երկրում տվետական կար-
գերի հաստածան մեջ» (118): «Մա-
րտի 30-ին Դարձարդից փախող
նոյի եւ Նմեյի հրոսակախմբե-
րը...» (150): «Օսարեւեկյա իմբե-
րիականները կազմադրում են իրենց
կամակատ դաշնակցական
լարձկաներին դադարեցնել քա-
նակցուրյունները Սովետական Ռու-
սաստանի հետ» (164): Սա մի փոքր
փոքր է» Վ. Միքայելյանի «Հա-
յաստանի զյուղացիուրյունը տվետա-
կան իշխանուրյան համար նդիմած
դայխարի ժամանակաւրչանում»
(1917-1920 թթ.) գրից (Եր. 1960), ո-
րի բոլոր 180 եղերը «հյուսված են»
և բոլոր բերված բռնուրի հայելամբ-
ներից (80 տկոս) եւ խորհրդային
ուժանուրյան, մայիսյան խոռվու-
րյան, Լենինի ու նանա քաների
փառարանուրյունից (20 տկոս):
Այս հայելամբներով է նա մտել
սաստիքա ասած «զիտական աստա-
նեց», դարձել զիտուրյան բնկածո-
ւութեազի հետ դառնա դրկուր, որու-
նուր:

ված հոդվածին մեջ բաղվածներ
էի բերել Ս. Վրացյանից, Ռ. Դար-
ինյանից եւ ուժեներից այն մա-
սին, որ եթե հայեր ուզում են ա-
րտահով աղբել Կովկասում, դեմք է
հայտ լինենք մեր հարեւանների.
այդ բառում թուրիայի հետ: Վ. Մի-
քայելյանը նոյն «Ազգ» ում գրել է,
թե Վրացյանն ու Դարինյանը
«դաիի հարկադրանով» են նման
բաներ գրել: Ի՞նչ կարող ես անել,
մարդը չգիտի. թե ովքեր են Վրա-
ցյանն ու Դարինյանը, որ նրանք
«դաիի հարկադրանով» ոչինչ չեն
գրել ինչողես ինը: Վ. Միքայե-
լյանը է գրում մեր կոմունիստա-
կան, մեր դաշնակցական: Վ.
Միքայելյանի այդ խոսից («դաիի
հարկադրան») դարձ եթեու է
նաև, որ նա դաշնակցուրյան լուսի
1920-ական թթ. ՀՀ Դաշնակցու-
րյան զիրուուման մասին, չի կար-
դացել Ռ. Դարինյանի, Ս. Վրա-
ցյանի, Վ. Նավասարդյանի, Ռ.
Տեր-Մինասյանի եւ Դաշնակցու-
րյան մյուս սյուների աշխատու-
րյունները, չի բերել Բուստոնի
«Հայրենիք» ամսագլուր, համանուն
թերը, ոչ էլ Կահիրեի «Յուսարե-
ր» եւ Փարիզի «Յառաջ» 1920-60-ական թթ. համարները: Այ-
լաղես կիմանար, որ 1920-ից հետո
Դաշնակցուրյունը եղել է ամենա-
հակառուսատանյան, ամենահա-
կարուենիկյան կուսակցուրյունը.
մինչեւ Ս. Զեյրյան ներառյալ (այլ
հարց է դա լավ եւ, թե թե վաս): Նա
լսել է (նոր թերեւում կադացել),
որ արդի Դաշնակցուրյունն անցած
մի բանի տարիներին ոռուական
կողմնուուունն է դատավանում եւ
բուլենիկամետուրյունը, կարծել է,
թե այդ կուսակցուրյունը միշտ էլ
այդդիման է եղել, և վասի գրում
է շիմացած բաների մասին:

40 տարվա բուլենիկ եւ 1 տարվա
դաշնակցուրյան թեկնածու հեղի-
նակը տղերիս գրուին ուզում է բու-
լենիկ դարձնել: Մի ծանրուրյուն
1955-56 թթ. անկողնային ծան հի-
վանդ է, ուրջ մեկուկես տարի աշ-
խատանի հանրային գրադարան
չի գնում: Գրադարանի տնօրին
Արք. Միրզոյանը մերողական քա-
ծնի աշխատակից Ալ. Չահազիյան
միջոցով հայտնեց, որ ուզում է
ինձ դրամական օգնուրյուն ցոյց
տալ, որի համար մերողական քա-
ծնի կազմած «ԱՄԿ» 20-րդ համա-
գումարի ուսուումների ու նյուրա-
կան դրույգանդան գրադարան-
ներում» մերողական նամակի վե-
ցում դեմք է գրվի ազգանուն ու
ուղևու կազմովի (հօնուրայի համար),
խակ Չահազիյանը կնելի ուղևու
խնրազիր: Շիամածայնեցի դրա-
մանարանելով, որ մերողական
քածնում երես չեն աշխատել.
նան նյուրե երես չեն հազմել:
Արք. Միրզոյանը եկավ այցելու-
րյան եւ ասաց. «Գիտեմ ինչու չեն
ուզում, քայլ իիւյտ, որ առ հակա-
սալինյան համագումար է»: Ազ-
գանուն գրեցին գրույիկ վեցում:
Բոլորովին չի կադացել, թե ինչ է
ներսում գրված. նոր միայն Միք-
այելյանի թերած բաղվածներում
կարդացի: Խիդոս մատուր է ու
հանգիս: Միքայելյանի թերած կր-
մոնիստական ծանի և ոչ մի բա-
ռու առ ին գրչի տակից չի դրու ե-
կել: Գրել եմ 50-ից ավել գրելու.
700-ից ավել հոդվածներ. որուն
հեղինակի ազգանուն կը ուղար-

Վ. Միքայելյանն իրեն ներկացնում է որդիս լուրջ դաշտաբան «Ազգ» 92, 102), սակայն երաժուություններում զարժացնում է 1914-1930-ական թթ. ժամանակաշրջանի դեղինի վերաբերյալ առաջածակ անտեղյակորյունը, աղյուսների շիմացորյունը, օրինակ, և Հ.-ի Վերոհիշյալ հոդվածում բերել եր. «Քենաչի հետ լեզու գտնելու Կարսն ու Վանի վիճակի միասը հայերի ծեսում դահելու շնչալի դատաստականության մասին եղելուրյունը հեղինակը (այսինքն՝ ես) բաղել է սեփական երեխայության արխիվից»։ Այս համականչ արտահայտությունը ցոյց է ավելա, որ Վ. Միքայելյանը ծանոթ է եղի 1920 թ. վերաբերող առնազն երեխ աղբուութ:

«Ազգային (92.91) իրավունք»:

Ինձն է այլ վարկարծեկոմը որուակի նոյատակով, որը մանավանդանտայսակ է և լայլ ժամանակի աղբյուրներին: Նա 1950-60-ական թվականներին էլ ծանոր չի եղել Դաշնակցության դիրքորոշմանը, բայց իմացել է, որ այդ կուսակցությանը հայոցինու համար զիտական աստիճաններ ու կոչումներ են տալիս և հայոցին է: Հիմա ինքն է դաշնակցական դառնալու մոտ, բայց բոլեւիլյան հայոցիարան ոճ դահլյանել է:

Պր. Լ. Հայովելոյանն ինձնից երեք խաղածք է բերել իր աղացուցելու համար իմ հակառակությունը: Երեսն էլ կատ չտնեն որեւ հակայության հետ: Առաջինը Վերաբերում է Պետրոս Սուազինի կտակին (օրագրին): Նրանից հրապարակվել են միայն առանձին մասեր, մի խնհորդ՝ հայերեն (տեսնել Մ. Վարանյան, Հայկական շարժման նախադասմությունը, Ժնև, 1912, էջ 184-189, նաև Ե. Տղրակյան, Հայկական եղեռնը (անավարտ), հասված «Մատուց», 1991, թիվ 3, այլ հատված «Մատուց», 1988, թ. 1, էջ 21): Կտակի ինձ ծանրոր հատվածներում գրված է, թե ինչողևս ոյեսք է օգեազործել հայերին Պարսկաստանն ու Թուրքիան նվաճելու համար և ինչողևս ոյեսք է բժնամացնել հայերին ու մահմեդականներին, եւ հայերին բնաջնջելուց ու տեղահանելուց հետո Հայաստանում կազակեցներ բնակեցնել: Ո՞ւն է այսպիսի իմ հակառակությունը:

«Լուսաւորիչ»ի մի հոդվածում
գրել էի, որ ժողովուրդներն էլ են

ինչ է, հակառո՞ւ է: Կարդացեանաւուս ազգայնական թերդյան մի «ամենավարկարծեկիչ» խոսքեր իւ ժողովորի մասին եւ նախան բրեթ մեկին հակառուս որակելու դարձեմ, թե ինչ բան է հակառությունը:

սին: «Կարիք կա» լուրջ խոսակցության ժամանակ այնողիսի «զգայացոնց» արտահայտություններ գործածել, ինչողիսի են. «Գոնք իրենց անձը հայրենիքի համար զոհաբերածներին խնայեմ», «Ճեր հոգու մեջ մի արեք» եւ այլն: Ցավալի եռորդը. Հախվերդյանը ծանոր չէ 1914-15 թթ. դեղբերին մասնակիցներ եւ կամ ավելի խոռոր հեղինակների կարծիքին: Նախ տեսնենք, ինչպատճիքի է եղել Արամ Մանուկյանը: Զայն տաճի նրա կենսագիր Ա. Աստվածատյանին. «Երբ Արանց տեղեկացավ Թիֆլիսի հասարակական-կուսակցական մարտիների կամավորական խնրես կազմակերպելու մատրության մասին, սաստիկ ազդեցից: Այն ժամանակ, երբ նոնքը Վուճյանի հետ համախորհրդությ. ամեն կերպ աշխատում էր առավատ եւ վսահություն ներենչել: Ծանանան կառավարության դեղինայի կանաչական գավառների հավատարությունը, Թիֆլիսում նստած ընկերներն աշխատում էին հակառակություններ... Արանց բուրժահայողությի համար կորուսաբեր կը առանաւ կամավորական շարժումներու կազմակերպությունը եւ նախավանդ գործուն մասնակցությունը ենթարկվելու ոռոսական բանա-

ՀԱՆՈՒ ՊԱՏՄՎԿԱՆ ԲՀԱՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ

սխալվում (90, թ. 7) եւ բերել է
բուրք. իսկ եւ ոռու ժողովութեանց
գործած սխալների օրինակներ: Ա
Հախվետյանը ողկել է այստեղի
միայն ոռու ժողովրդի գործած
սխալների նասին գրվածը եւ ա
տուն է հակառակություն: Իսկ ին
կասի նա ոռու մարդու հետևյա
գրածի նասին. «Նրան Առասաւա
նին» ոչինչ չի ոգեսորել. բացի ոճ
բազումությունից. ոչ մի բան չի
մնջնացել. բացի ստրկությունից...
Դաեւ ու սերունդներ անցել են
մեզ համար անդրտու: Եւ զննելու
մեզ կարելի է ասել. որ այստեղ ոչ
չինչ է դարձել մարդկության հա
մբնդիանուր օրենքը: Մեկուսացված
աշխարհում մենք աշխարհին ոչինչ
չենք սկել. աշխարհից ոչինչ չենք
վերցրել. մենք մարդկային զայդա
փարների բազմության մեջ ոչ մի
միտք չենք մոտել. մենք ոչնչով չենք
նորաստել համամարդկային բանա
կանության առաջընթացին. իսկ
այն ամենը. ինչ մեզ հասել է այս
շարժումից. մենք խնդարյութել ենք
Մեր աղջալական գոյության առա
ջին դահից սկսած մարդկանց
ընդիանուր բարիմի համար մենք ոչ
մի ոլուսանի բան չենք արել. ոչ մի
օգտակար միտք մեր հայրենիիցի
անդրտու հոգրու ծիկ չի սկել» (Պ
Չառադան. Փիլիսոփայական նա
մակ): Արդյոք այս ոռու մեծ մաս-
ծողն է՝ և է հակառակ: Հիշենք
նաեւ.

«Օ՛, Առաջին անըլք, մնաս բարով, Երկր դու ստուկների ու տեղերի Եւ ժանդարմներդ կադյավորութուով, Եւ ժողովուոյ Երանց հլու, զերի: Ա Խ, զուցի այս կողմուն Կովկաս լեռանց Քո զու փառաներից պահիվեմ բարուն Ամենատես սուր աշխերից Երանց, Ամենալուր ականջներից արուն»:

կին» (Արամը. 1969, էջ 68): Ուրեմն
Վանի և Երևանի անվիճելի փր-
կիչ Արամ Մանուկյանը «հոգուն
մեղք է արել»: Մշածեմ, թե ով է
հոգուն մեղք անում: Խոսքը Վրա-
ցյանին. «1914 թ. սեպտեմբերին
Քաջազնունին... հաջողեց անցնել
Կովկաս. նա ասաց, թե Վանի մեր
ընկերները հակառակ են կամավո-
րական շարժան եւ հանձնարարել
են իրեն որու և հստակ կերպով
ներկայացնել իրենց տեսակետը
Կովկասում, ինքը Քաջազնունին է՝
անձնադիս ոճիր և համարում ցա-
րիզմին կամավորներ տալը»: Արա-
մին ու նրա ընկերներին, ցալով,
լող էինը եղան: Տեսնեմ, ինչ է
գրել Լեռն. «Քաջազնունին ասաց,
որ թե Վանի, թե Երևի այլ դաշ-
նակցական մարմինները դեմ են
Կովկասում սկսված կամավորա-
կան շարժան, համարում են այն
մի ծեսնարկություն, որ շափազանց
վտանգավոր է բուրժահայերի հա-
մար»:

նար: Հիմնվելով, բացի դրանից, նաև Եղբայրի ընդհանուր ժողովի որոշման վրա. Վանի կոմիտեն դահանջում է անօնչադիմ վեց տակ այդ շարժման բոլոր կառավարության կասկածները զոր տեղից հայերի դեմ չգրգռելու համար: Խոսում է վերջին անգամ ինքնաղաղաքանական բնագդը» (Ան, Անցյալից, էջ 291): Լեռն նույն գրում իր մտերն է ոմնի կանավորական շարժման հայակործան դերի մասին: Ի դեմ՝ Վրացյանի հուօթերից ինանու ենք, որ նա եւս դեմ է եղել կամավորական շարժմանը, իսկ Նիկոլ Դումանը կտրականադիմ մերժել է մասնակցել այդ շարժմանը որեւէ ծերով: Պատք է մի բանից տեղյակ լինել, որ «զգայացունց» մտեր հայտնել:

Հիմա ծայն տան մեր մեծ բանասեղծ (նախկին բյուրոյական)

